

Eduskunnan talousvaliokunta

6.11.2023

Vastausosoite: TaV@eduskunta.fi

Viite: Lausuntopyyntö HE 21/2023 vp

Ympäristöministeriön lausunto hallituksen esityksestä laeiksi eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden lunastusluvasta annetun lain ja kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain muuttamisesta (HE 21/2023 vp) –ehdotetun sääntelyn välttämättömyydestä, tarkoituksenmukaisuudesta ja liikkumavarasta suhteessa YVA-direktiiviin

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt uutta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä laeiksi eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden lunastusluvasta annetun lain (768/2004, jäljempänä lunastuslupalaki) ja kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977, jäljempänä lunastuslaki) muuttamisesta. Lausuntoa on pyydetty ehdotetun sääntelyn välttämättömyydestä, tarkoituksenmukaisuudesta ja liikkumavarasta suhteessa tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arviointia koskevan direktiivin (2011/92/EU, muutettuna direktiivillä 2014/52/EU, jäljempänä YVA-direktiivi) kansalliseen täytäntöönpanoon. Ympäristöministeriö on toimittanut 12.10.2023 yleisen lausunnon hallituksen esityksestä.

Ympäristöministeriön lausunto

Hallituksen esitys liittyy Euroopan komission Suomea vastaan käynnistämään YVA-direktiivin puutteellista täytäntöönpanoa koskevaan rikkomusmenettelyyn. Suomi on toimittanut komissiolle 24.3.2020 vastauksen, jossa se on ilmoittanut tarkistavansa kansallista lainsäädäntöä kaasuputkien ja voimajohtojen YVA-velvoitteiden osalta seuraavasti: YVA-direktiivin 7 artiklan 2 kohta, 8 a artiklan 1 ja 4 kohdat, 9 artiklan 1 kohta, 10 a artikla sekä 11 artiklan 1 kohta. Direktiivin 9 artiklan 1 kohtaa koskeva täytäntöönpanon täydennys koskien lunastusluvan tiedottamista yleisölle on tehty lunastuslain muuttamisesta annetun lain (762/2022) 10 a §:ssä. Komissiolle toimitetussa vastauksessa ilmoitettiin lisäksi, että YVA-direktiivin muutoksenhakua koskevan 11 artiklan 1 kohdan täytäntöönpanoa tulaisiin täydentämään tuolloin vireillä olleessa lunastuslain uudistamishankkeessa. Täydentämisestä kuitenkin luovuttiin lunastuslain uudistamisen yhteydessä sillä perusteella, että sääntelyn täydentämistarpeet liittyivät kaasuputkiin ja voimajohtoihin. Nyt käsittelyssä olevassa esityksessä esitetään pysytettäväksi lunastuslupalain 5 §:n säännökset järjestöjen

muutoksenhakuoikeudesta, joita oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 7 §:n muutoksenhakua koskevien yleissäännösten ei voida katsoa kattavan.

YVA-direktiivin tarkoituksesta

YVA-direktiivin tarkoituksena on varmistaa, että ympäristövaikutukset selvitetään ennakkollisesti hankkeissa, joilla todennäköisesti on merkittäviä ympäristövaikutuksia. YVA-direktiivi edellyttää, että toimivaltaisen viranomaisen (Suomessa YVA-yhteysviranomainen) perusteltu päätelmä liitetään lupaan, merkittävät ympäristövaikutukset huomioidaan lupamenettelyssä ja luvassa, niitä voidaan lupaehdoilla mm. lieventää tai ne voidaan poistaa ja näitä toimia pitää voida myöhemmin seurata (YVA-direktiivin 8 artikla ja 8 a artiklan).

YVA-menettelyä edellyttävien hankkeiden alistaminen lupamenettelyyn

Lunastuslupalain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 2 §:ssä lain soveltamisala on rajattu YVA-lain soveltamisalan mukaisesti, mikä vastaa YVA-direktiiviä. Lunastuslupalakiin ehdotetut lisäykset koskevat näin ollen vain niiden hankkeiden lupamenettelyä ja lupaa, joihin sovelletaan YVA-menettelyä. Lakiehdotuksen 3 § edellyttää, että hanke, johon sovelletaan YVA-menettelyä, on alistettava lupamenettelyyn. Lakiehdotuksen 2 ja 3 §:llä varmistetaan siis se, että kaasuputket ja voimajohdot tulevat alistetuksi lupamenettelyyn YVA-direktiivin edellyttämällä tavalla ja näillä täytäntöönpannaan YVA-direktiivin 2 artiklan 1 kohta.

Ympäristöministeriö katsoo, että ehdotetut muutokset ovat välttämättömiä YVA-direktiivin riittävän täytäntöönpanon kannalta eikä asiassa ole kansallista liikkumavaraa suhteessa direktiivin velvoitteisiin. Mikäli muutoksia ei tehtäisi lunastuslupalakiin, pitäisi vastaavat säännökset lisätä lunastuslakiin tai säätää erillinen laki kaasuputkien ja voimajohtojen lupamenettelylle.

7 artiklan 2 kohta

YVA-direktiivin 7 artiklan 2 kohta on seuraava,

2. Jos jäsenvaltio, jolle toimitetaan tietoja 1 kohdan nojalla, ilmoittaa aikovansa osallistua 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuihin ympäristöä koskeviin päätöksentekomenettelyihin, jäsenvaltion, jonka alueella hanke aiotaan toteuttaa, on lähetettävä, jollei se vielä ole sitä tehnyt, sellaiselle jäsenvaltiolle, johon vaikutus kohdistuu, 6 artiklan 2 kohdan mukaisesti toimitettavat ja 6 artiklan 3 kohdan a ja b alakohdan mukaisesti saataville asetettavat tiedot.

Mikäli hankkeella on ollut valtioiden rajat ylittäviä vaikutuksia ja hankkeeseen on sovellettu ns. Espoon YVA-yleissopimusta (YK:n Euroopan talouskomission alainen sopimus valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista, SopS 67/1997, muutos SopS 81/2017) on luvassa huomioitava myös toisesta valtiosta saadut kuulemisen tulokset (8 artikla). Direktiivi edellyttää myös lupahakemuksen ja luvan toimittamista YVA-menettelyyn osallistuneelle valtiolle (7 artiklan 2 kohta).

Lunastuslupalain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 3 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi viittaus YVA-lain 29 a §:ään, jossa säädetään lupaviranomaisen velvollisuudesta toimittaa lupahakemus ja lupapäätös sekä näitä koskevat käännökset toiselle valtiolle toimitettavaksi sellaisissa hankkeissa, joilla on ollut valtioiden rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia. Tällä täytäntöönpannaan YVA-direktiivin 7 artiklan 2 kohta. Suomea sitoo myös Espoon sopimus, jonka 6 artikla edellyttää muun muassa luvan ja sen perustelujen toimittamista YVA-menettelyyn osallistuneelle valtiolle.

Ympäristöministeriö katsoo, että ehdotetut muutokset ovat välttämättömiä YVA-direktiivin riittävän täytäntöönpanon kannalta eikä asiassa ole kansallista liikkumavaraa suhteessa direktiivin velvoitteisiin.

8 a artiklan 1 kohta

YVA-direktiivin 8 a artiklan 1 kohta on seuraava,

1. Luvan myöntämispäätöksen on sisällettävä vähintään seuraavat tiedot:

a) 1 artiklan 2 kohdan g alakohdan iv alakohdassa tarkoitettu perusteltu päätelmä;

b) mahdolliset päätökseen liitetyt ympäristöehdot, kuvaus hankkeen ominaisuuksista ja/tai toimenpiteistä, joilla pyritään välttämään, ehkäisemään tai vähentämään ja, jos mahdollista, poistamaan merkittävät haitalliset ympäristövaikutukset, sekä tapauksen mukaan kuvaus seurantatoimenpiteistä.

Artiklan 1 kohdan a alakohdan velvoite liittää perusteltu päätelmä lupaan on täytäntöönpanantu lunastuslain 5 §:n 4 momentissa jo aiemmin.

Lunastuslupalain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 4 §:n 3 momentilla ehdotetaan säädettäväksi lunastuslupapäätöksessä annettavista lupaehdoista, joiden tarkoituksena on rajoittaa hankkeesta aiheutuvia haitallisia vaikutuksia sekä määrätä hankkeen vaikutusten tarkkailemisesta. Kyseisellä kohdalla täytäntöönpannaan YVA-direktiivi 8 a artiklan 1 kohdan b alakohta.

Ympäristöministeriö toteaa YVA-direktiivin 8 a artiklan 1 kohdan edellyttävän, että päätökseen liitetään perustellun päätelmän, mahdollisten ympäristöehtojen sekä

seurantatoimenpiteiden kuvauksen lisäksi kuvaus toimenpiteistä, joilla pyritään välttämään, ehkäisemään, vähentämään tai mahdollisuuksien mukaan poistamaan hankkeen merkittävät haitalliset ympäristövaikutukset. Toimenpiteisiin liittyvä YVA-direktiivin vaatimus rajoittuu näin ollen merkittäviin haitallisiin ympäristövaikutuksiin.

Ympäristöministeriö katsoo, että ehdotetut muutokset ovat välttämättömiä, mutta YVA-direktiivin täytäntöönpanon kannalta liikkumavaraa on siinä, että direktiivi rajaa vaikutusten lieventämistoimet ja seurannan merkittävästi haitallisiin ympäristövaikutuksiin. YVA-direktiivi on ns. vähimmäisdirektiivi (minimidirektiivi), joten siinä säädetään kansallisesti noudatettavasta vähimmäistasosta, jolloin pidemmälle menevä kansallinen sääntely on mahdollista.

8 a artiklan 4 kohta

YVA-direktiivin 8 a artiklan 4 kohta edellyttää, että lupaan liittyviä ympäristövaikutusten lieventämis- ja poistamistoimien toteuttamista pitää valvoa,

4. Jäsenvaltioiden on 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen vaatimusten mukaisesti varmistettava, että hankkeen toteuttaja toteuttaa hankkeen ominaisuudet ja/tai toimenpiteet, joilla pyritään välttämään, ehkäisemään tai vähentämään ja, jos mahdollista, poistamaan merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia, sekä määritettävä merkittävien haitallisten ympäristövaikutusten seurantamenettelyt.

Seurattavien muuttujien ja seurannan keston on oltava oikeassa suhteessa hankkeen laatuun, sijaintiin ja kokoon sekä sen ympäristövaikutusten merkittävyyteen.

Tarvittaessa voidaan käyttää unionin muuhun lainsäädäntöön kuin tähän direktiiviin ja jäsenvaltion lainsäädäntöön perustuvia voimassa olevia seurantajärjestelyjä päällekkäisen seurannan välttämiseksi.

Lunastuslupalain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 4 a §:ssä velvoitettaisiin elinkeino- liikenne-, ja ympäristökeskus valvomaan lupaehtojen noudattamista. Tällä täytettäisiin 8 a artiklan 4 kohdan velvoitteet.

Ympäristöministeriö katsoo, että ehdotettu muutos on välttämätön ja valittu kansallinen ratkaisu on tarkoituksenmukainen eikä ehdotetussa säännöksessä ole kansallista liikkumavaraa suhteessa YVA-direktiivin velvoitteisiin.

10 a artikla

Direktiivin 10 a artiklan mukaan on säädettävä myös seuraamuksista, mikäli direktiivin velvoitteita ei noudateta.

Jäsenvaltioiden on vahvistettava säännöt tämän direktiivin mukaisesti annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista. Säädettyjen seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia.

Lunastuslupalain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 4 a §:n 3 ja 4 momentissa säädettäisiin niistä seuraamuksista, joita lain tai sen nojalla annettujen määräysten noudattamatta jättämisestä seuraa. Direktiivi edellyttää kyseisten seuraamusten asettamista, mutta täytäntöönpanon tapa on jätetty kansallisesti päätettäväksi.

Ympäristöministeriö katsoo, että ehdotettu muutos ovat välttämätön ja valittu säätämistapa täyttää direktiivin 10 a artiklan vaatimuksen.